

Robert Kostecki
(Pasłek)

Herb biskupa Andrzeja Olszowskiego w Katedrze Warmińskiej we Fromborku (tekst poprawiony i uzupełniony z *Głosu Pasłęka*, nr 3, 1996, s. 12)

Wśród wielu herbów znajdujących się w katedrze fromborskiej na uwagę zasługuje herb umieszczony w ołtarzu św. Jana Chrzciciela.

Herb ten dotyczy osoby Andrzeja Olszowskiego, proboszcza kruszwickiego; kanonika gnieźnieńskiego (1644); kanclerza prymasa (1648); kanonika poznańskiego (1657); kanonika warszawskiego; kanonika krakowskiego (1659); referendarza koronnego (1660); biskupa chełmińskiego (1661); podkanclerzego koronnego (1666); opata komendatoryjnego jędrzejowskiego (1672); prymasa Polski (1674).

Andrzej Olszowski, urodzony w Olszowej, wsi położonej w powiecie brzezińskim, ziemi łączycyckiej, w dniu 27 stycznia 1621 roku, był synem Waleriana z Olszowej i Zofii ze Skrzynna Dunin. Zmarł w dniu 29 lipca 1677 roku w Gdańsku. Pochodził z rodziny noszącej przydomek Niczek, której wszystkie herbarze przypisują herb Prus 2, zwany także Wilcze Kosy.

Podstawowy wizerunek herbu Prus 2 wyobraża – w polu czerwonym zapadłe, srebrne sidła wilcze ze srebrnym półtorakrzyżem na ich skrzyżowaniu, a w klejnocie ramię zbrojne. Natomiast, herb bpa Olszowskiego z katedry fromborskiej jest odmianą Prusa II, zwaną czasami „Kosy”. Na tarczy barokowej wykutej z białego marmuru widnieją tu dwa kroje czubami do dołu, a nad nimi półtorakrzyż. Zamiast hełmu i klejnotu umieszczono kapelusz z sześcioma chwostami, jako udostojnienie rangi biskupiej.

Rodzina Olszowskich vel Olszewskich pochodziła od Słubickich, którzy z kolei byli potomkami pogańskich Prusów.

Według legendy „Ród starożytnych Prusów od trzech książąt się wywodzący, którzy dopuściwszy się przestępstwa [wobec Krzyżaków] zbiegli z Prus do Polski i rodzinę swą rozkrzewili”.

Zjawienie się Prusów w Polsce genealodzy i heraldycy ustalają na początek XIII wieku i łączą z podbojem terytorium Prus przez Zakon Krzyżacki. Pokonani Prusowie szukali schronienia na obcych terenach, a przede wszystkim na sąsiednim Mazowszu. Wśród uchodźców byli zarówno pruscy nobilowe, jak i inni wolni Prusowie. Zapewne do nich dołączyła też grupa jeńców pochodzących z wypraw wojennych książąt mazowieckich na Prusy. Z czasem, wszyscy ci Prusowie utworzyli jeden ród heraldyczny.

Oprócz Olszowskich, od Słubickich ze Słubic mieli pochodzić też: Blichowscy, Studzińscy, Swaroccy i Załęscy. Wszystkie te rodziny, swoje gniazda rodowe miały zlokalizowane na terenie dawnego województwa mazowieckiego. Natomiast, identycznego godła jak Olszowscy używała rodzina Gleich-Głuchowskich. Już B. Paprocki odnosił herb Prus 2 do rodziny toruńskiej Gleichów. Według M. Gumowskiego, w XVI wieku Łukasz Gleiche kupił dobra ziemskie Głuchowo pod Chełmnem i dlatego przybrał nazwisko Gleich-Głuchowski.

Oprócz wizerunku herbu z katedry fromborskiej, odmianę Prusa 2 Olszowskich potwierdza też opis zawarty w księgach instalacji kanoników poznańskich.